

HORVÁTH PÉTER

Bogárvérrel

FORGÁCSOK EGY FAKERESZTRŐL

Simonyi Imre emlékének

Ahogy az apátúr meghagyta, rendszeresen járok híreket vadászni a városi misére. Komoly feladat ez, kívülem senki nem volna rá alkalmas. A barátokra nem lehet titkot bízni, ha felhajtanak egy-két kupica pálinkát, megered a nyelvük, mindent kibeszélnek. Senkinek nem szabad tudnia, hogy az apátúr gyűjti a városi híreket. Szeretné a kolostor szekerének rúdját arra fordítani, amerre tágabb jövője nyílna a rendháznak. Szent törekvése, hogy a mi ebek harmincadján pusztuló Katalin templomunkat rendbe hozassa az ingatag selmeci lelkek bátorítására és üdvösségére.

– Ha a mi egyházunk megint ragyogóbb lesz a plébániánál, a hívek többsége ismét a mi segítségünkkel gyakorolhatja a hitet. Ezért kell megtennünk mindent, amit lehet, sőt még azt is, amit nem! – magyarázta, kissé talányosan, nekem. – A városban félik a papokat, a szerzetes testvérektől is tartanak. Mindenkinek van takargatni való, kisebb-nagyobb vétke. Ha egy reverendát vagy csuhát meglátanak, meggondolják, miképpen, s miről szóljanak. Pedig ismernünk kell a szándékaikat, tudnunk kell, ki kivel tart, hova húz, mit tervez. Tőled nem tart senki. Ferde képed és nyúlszájad miatt félkegyelműnek vélnek, pedig több eszed van, mint a legtöbbjüknek.

Mélyen elpirultam. Jólesett, hogy dicsér.

– De ne szemezgess a hírek közt! – intett. – Tartsd meg magadnak a véleményedet, arra nem vagyok kíváncsi. Bármit hallasz, mindent mondj el nekem! Majd én megtalálom a pelyva közt az ocsút, s eldöntöm, mi a fontos, mi nem. Legyél az én mindent halló fülem!

Felelősségteli, komoly megbízatásom ez. Senki nem tud róla. Az apátúr megeskettett, hogy nem kérkedek, nem dicsekszem vele. Pedig szívesen a képébe vágnam némelyik fráternek, mikor megvetően vigyorognak a ferde képembe:

– Szaladj, hozz egy kanyarfúrót, lüke!

– Menj, kérdezd meg Xavér testvért, nem vagyok-e nála!

– Takarítsd ki a cellámat, Nyuszi, de hordd ki a lábszagomat is, vederrel!

Ha csak sejtenék a feladatomat, másképp néznének rám! Tisztelnének és irigyelnének. Igyekszem híven teljesíteni titkos megbízatásomat, de sajnós a temp-

lomban nemigen tudok azokkal vegyülni, akikkel kellene. A ringburgerek és egyéb városi előkelőségek – úgymint a bíró, a jegyző, a kémlész, a kamaragróf főmegbízottja, a céhmesterek és a gazdag kereskedők – mind az első padsorokban ülnek. Nagytekintélyű, fontos emberek, legtöbbszörnek kis réztábla jelöli a helyét, oda más nem ülhet. Csak egymás közt diskurálnak. Hiába próbálok előre furakodni az oldalhajóban, hogy az első padsorok melletti oszlophoz húzódom, kifülem őket, nem hallom, mit puszognak. Pedig van puszogás, nemcsak ott, hátrább is. Akiknek nem jár vagy nem jut ülőhely, azok a padsorok mögött hemzsegnak egymás nyakába hágyva, vagy az oldalhajókba szorulva nyújtogatják a nyakukat, hogy láthassák az oltárt, s rajta a szentséget. Többször tömve van a templom, pedig a plébános és a kanonokok latinul miséznek, csak a példabeszédet szavalják magyarul, németül vagy szlávul.

– A Katalin templomban majd másképpen lesz! – mondja az apátúr. – Mindent meg kell tennünk, hogy Krisztus igéit eljuttassuk minden koszos fülbe. Amit nem ért az ember, arra nemigen figyel. Aki nem figyel a mise szent igéire, annak nemcsak az esze jár máshol, de a szíve se nyílik meg. Márpedig az Úrnak gondja volna minden egyes szívre. Mint ahogyan a szívnek is szüksége van az Ő szeretetére és könyörületére.

Senki nem tud az apátúrnál szebben beszélni. Ha őt hallgatom, csöndesül a vérem, nem gondolok múlttal, jövővel, nem bánt, hogy a testvérek lenéznek, megnyugszom sorsomban, s büszkeség tölt el, amiért őt szolgálhatom. Igyekszem hát, hogy egyes bizalmára méltó legyek. Hallgatók, fülelek.

Amíg nem szólal meg az orgona, zsong a templom, mintha korecsma volna. A hátul s oldalt nyüzsgő céhlegények, segédek, küldöncök, inasok, bányászok és egyéb nincstelen suhancok főként lányokról és pénzről beszéltek. Gyaknak ezek, mint a nyulak, szokta mondogatni Pelbárt a kolostorban, s ilyenkor irigy fény lobban sárga szemében, mintha szívesebben lenne maga is szénporos mellkasú bányász vagy karsú lábú inas, nem pedig a kolostor felkent, kövér pátere. Nem tudom, igaza lehet-e. Ha csak a fele valós volna a legények dicsekvéseiknek, Selmecen nem akadna szűzlány, csak kényes kurvacsek. Pedig a leányok, akik jobbra a karzatról figyelik a misét, ájtatos orcával, kimosakodva, fehérbe öltözve ilatoznak odafent, mint a falra festett angyalok ártatlan serege. Nem szabad hinni a suhancok hányaveti, malac, dicsekvő meséinek. Amit a pénzről mondanak, abban többször igazuk lehet. Az aranyat egyre rosszabbul váltják városszerte, kevesebb árut kapni érte. A mesterek fogukhoz verik a garast, visszatartják a segédek, inasok bérét, az adósok rosszul fizetnek. A kolostor bevételei is csökkennek. Munka is mintha kevesebb akadna. Kevesebb ház épül, mint tavaly tavasszal, ritkábban indulnak Krakkó felé az ércszállító ökrösszekerek, a hetivásárokon kevesebb a termény és az áru. Új ruhához való posztót, vásznat, selymet is kevesebbet adnak és vesznek. Azt mondják, a király nagybeteg. Mindenki nyugtalan, mi lesz, hogyan lesz, ha átadja fenséges lelkét a Teremtőnek. Vajon az utódja megtartja-e

Selmecet szabad királyi városnak, vagy megfoszt minket a kiváltságainktól? Vagy ha az utódlás nem lenne törvényes – és könnyen megeshet, hogy nem lesz az –, s ha a trónért háború törne ki, az vajon emelkedést, hanyatlást, vagy netán pusztulást hozna Selmecre? Sokan úgy vélik, csatlakoznunk kellett volna a bányavárosi ligához, amelyet három éve Gölnic, Szomolnok, Lassúpatak, Rudabánya, Jászó, Telki, Rozsnyóbánya és Igló alkotott. Ezek mentesültek bizonyos adók alól, amelyek Selmecet és környékét keményen sújtják. Bárhogy forduljon az ország sorsa, a liga akkor is erősebb lesz, mint a magára maradt városok. Mások szerint Thurzó úr barátságát kellene keresnünk, ő nemcsak Mátyás udvarába bejáratos, de jó viszonyt ápol az itáliai Fugger bankházzal, a császári udvarnál is vannak barátai, a lengyel Kázmér király meg egyenesen a puszipajtása! Mivel a rezet a sziléziai kohókba szállítjuk, Thurzó úr segíthetne az olvasztásért alacsonyabb árat kialakítani, vagy drágábban adhatná el az ércünket. Arról nem beszélve, hogy ha pénzzel is megsegítené a bányaművelést minálunk, mint ahogyan azt Körmöcön tette és teszi, bányászaink mélyebbre juthatnának a hegy gyomrába, ott több az érc, mint feljebb. Jövedelmezőbb lehetne a kitermelés. A bányászok szerint mindegy, kié a bánya, attól az ő bérük nem lesz magasabb, újabbán azt is cédulában kapják, ami maga a gyalázat, s erről biztos, hogy Thurzó úr is tehet, hiszen semmi nem érdekli, csak a maga haszna. Meglehet – tette hozzá egy elkésett tárnemester, aki nem tudta előbbre verekedni magát köztünk, ezért mérgében le-torkollta a fecsegő vajúrokat és csilléseket –, de ha valaki ért a műveléshez, az éppen maga Thurzó úr volna, hogy a fene egye meg!

Hitről, egyházzal nem sok szó esik. A plébániatemplom hívei közül csak a szegényebbek keresik fel olykor az ispotály kápolnáját, ahol az apátúr szokott misézni. A ringburgerek közül egy se fordul ott meg, kivéve olyankor, ha valamely távoli rokonát gyógyítja Xavér testvér, a kolostor és az ispotály tudós felcsere. Ez ritkán történik, a városi orvosok házhoz mennek, bár nagy ünnepeken és vásárnapokon a piactér sarkában felállított sátraikban is fogadnak beteget. Sebet varrnak, fogat húznak, ficamot tesznek helyre.

Martha Lindenfeld mindegyik doktorral jó viszonyt ápol, gyakran rendelnek tőle főzetet, kenetet. Neki eldicsekedtem az apátúrtól kapott feladatommal. Ő az egyetlen, aki becsül, s talán szeret is engem.

– Spion vagy, Nyulacska? – vágott felém mindent látó, sötét tekintetével.

– Hogy mondhatasz ilyet? – sértődtem meg. – Hat éve lakom a kolostorban! Kosztot, kvártélyt kapok. A barátok kedvelnek! – lódítottam. – Hogyne szolgál-nám meg! Mindent az apátúrnak köszönhetek.

– Nem a Jóistennek?

Marthával nehéz vitatkozni. Esze éles, nyelve kegyetlen.

– Egyébként igazad van – szólalt meg később. – Az a te apátod... – kereste a szót, s meglelte: – nem rossz ember. Fiatal korában szemrevaló is volt.

– Ismerted? – ámultam.

– Úgy volt, hogy elvesz – felelte odavetve, mintha nem volna semmi jelentősége. – Szent Iván napjára terveztük az esküvőt. – folytatta. – Mikor is? Idestova harminc esztendeje. Karácsony táján mozdult meg a hegy, mindenüket maga alá temetve. Apja, anyja eltűnt a többivel, akiket a föld elnyelt. Húsvét napján lépett be a rendbe... Azóta nem beszéltem vele.

– Nahát! – tátottam a számat. – Ez aztán...! Sose hittem volna, hogy az apát-úr... És hogy éppen veled?!

– Erről senkinek se! – pördült meg formás sarkán. – Hallod? Ha eljár a szád, kimetszem a nyelved!

– Miért, hát nem tudják? – tátottam a számat. – Nem emlékeznek a jegyességetekre? Van a városban elég koros ember...

– Senki nem tud róla – felelte Martha. – Nem vertük nagydobra. Nem lett ki-hirdetve.

Nem tudtam napirendre térni a hír fölött. Hiszen az rendjén van, hogy én magam lányokról álmodom, s olykor azt képzelem, hogy szerelmes vagyok Pre-gitzer Dorkába. Kora tavasz óta szememben az ő képével alszom el, azzal is ébred-ek. Elképzelem, miként ölelne meg, miként ölelném meg. Engem nem köt a re-gula, százszor meggondolnám, hogy nőtlenségi fogadalmat tegyek. Azt is megér-tem, hogy egynémely barátok olykor megtévednek, s ha egy-egy özvegyasszony behívja őket csupor kecsketejre, hát nem csak a kecskét fejik meg... De hogy a legszentebb ember, akit valaha ismertem...! Minden gondolata Istené, s a ko-lostoré. Hogy ez a bölcs, higgadt, rendíthetetlen öregember... Soha nem gondol-tam arra, hogy ő is volt siheder.

– Nem is keresett meg? – kérdeztem Martha Lindenfeldet.

– Miért keresett volna?

– Hiszen, ha szeretett... Vagy nem szeretett?

– Mégiscsak spion vagy! Úgy faggatódzol, mint spiclik a kocsmában!

– Ne sértegezz, néném! – kukorékoltam. – Tudod, hogy sose ártanék neked!

Belekotort az üstje alatt pislákoló tűzbe.

– Senki nem láthat a másik szívébe.

Hallgattunk egy verset.

– Eredj, hozz néhány hasáb fát! – mordult rám. – Ha nincs, ott a fejsze a fé-szerben, a farakás mellett!

Bal kézzel hasítottam a tuskókat. Sokat gyakorolok a balkezemmel, mióta a job-bom három ujját a felcser lemetszette. Bal karom már régóta erősebb, de kezem még ügyetlen. Nem értem, hogy van ez. Kara kovács, a barátom, születésétől fog-va balkezes. Akkora marka van, mint egy péklapát. Mégis képes a cérnát befűzni a tűbe. Én meg hiába egzecérozatom, csak nem akar úgy működni a balom, mint a másik, régen.

– Mi van, az egész erdőt kivágtad?

Megraktam a tüzet.

– Ne tegyél rá annyit, kifut a lé!

Semmi nem elég jó neki, bárhoggy igyekszem.

– Aztán mire kíváncsi az a szent ember? – fürkészt. – Mit kell jelentened? Ne félj, tőlem senki nem tudja meg.

Igaz, másokkal nem túl beszédes, csak engem tüntet ki a bizalmával és a lefejtésével, mióta ismer, márpedig mióta az eszemet tudom, azóta fogad nyitott ajtóval, megetet, megitat, korhol, dorgál, s ha ritkán is, de dicsérget. Ő az egyetlen, aki mindent tud rólam. Apránként megmutattam neki a teljes bogárgyűjteményemet. Ő nem borzad tőlük, nem fintorog, nem nevez bolondnak, amiért gyűjtöm őket. A legtöbb rovar nevét tőle tudtam meg.

– Én segítettelek világra! – mesélte egyszer. – Anyád meg én úgy voltunk, mint a testvérek. Én beszéltem, ő hallgatott. Ritkán sírt, ritkán nevetett. Akkor se jajdult fel, amikor szült. Pedig farral jöttél, szőrös volt a segged.

– Mesélj az anyámról! – kértem akkor.

– Nem mesélek – mondta.

Most én hallgattam. Igaza van az apátúrnak, a tudás, hatalom. Akinek titka van, fontos ember. Odorics Vilmos, a jegyző írnoka szintén a titkainak köszönheti friss népszerűségét. Egy-egy tanácsülés után tucatnyian hívják sörre, borra, csak mondaná el hamar, mit határoztak odabent az urak. Ha királyi követ jön, s megszáll a felsővárosi fogadóban, egész udvartartás zsongja körül, hátha kihúznak belőle valamit, még mielőtt kidobolnák a királyi rendeletet. Üres kocsin jön, de amikor elmegy, alig bír a lova a megrakott szekérrel. A pápai legátust a plébánia és a kolostor egyként elhalmozza ajándékokkal, amikor érkezik, még a hivatalos fogadás előtt. A hír – hatalom. A titok fontossá tesz. Martha mégis úgy tett, mintha ott se lennék. Felém se pislantott.

Nem sokáig bírtam.

– Az apátúr szerint a király nagybeteg – suttoztam. – Ha meghal, Selmeceen nagy változások lesznek!

– Nem kell szent bölcsesség ahhoz, hogy belássuk ezt – felelte Martha. – Meghalt a király, éljen a király. Mindig így megy. Ha meghal a kegyetlen, nekünk csak jobb lehet.

– Már hogy...? – dadogtam. – Ki a kegyetlen?

– Mathias Rex! – Sűrű kotyvalékot öntött a tűzön fortyogó üstbe. – Mindent a nápolyi szuka kedvére tesz. Mondják, az udvarban már csak taljánul beszélnek. Mindenki olasz ott, Beatrix retyerutyája. Nézd csak meg! Talán nem Estei Hippolit ült Esztergomban az érseki székbe? Az a Galeottó meg, vagy hogy hívják a fő talpnyaló talját, aki minden jeles napra újabb költeménnyel ajnározza a királyt, mit gondolsz, őkelme miből gazdagodott meg? Miből telik neki, hogy ide-oda furikázzon Róma és Buda közt, évente többször is, a barátjával, bizonyos Bonfini nevűvel? Meg a csillagjósok és egyéb kuruzslók, nyalonc ingyenélők... Temérdek pénzbe kerülnek. Csupa fényűzés, felesleges flanc. A híres Corvinák egyetlen

könyve többé van, mint amit én egész életemben megkeresek. Aztán mit érnek? Körömpiszoknyit se.

– Hogy mondhatasz ilyet? – szörnyülködtem. – Nem is tudsz olvasni!

– Ezt meg honnan veszed?

– Miért? Tudsz? – ámultam.

– A latin szót nem értem. De a füves könyvem... amit húsz éve vezetek... Azt magyarul írom. Bárki elolvashatja majd... Már ha akad, akit érdekelne...

– Egem érdekel! – buzgólkodtam.

– Téged...! – legyintett. – Mi nem érdekel téged?

– Minden – bólintottam.

– A minden, az semmi – mondta erre Martha. – Nesze – nyújtott át egy viaszszal lepecsételt tégelyt. – Add az apátodnak. Jó a köszvényére.

– Honnan tudod, hogy podagrája van? Hiszen nem is mondtam.

– Nem kell ahhoz örökké fülelni, hogy egyet-mást megtudjon az ember. Na, szedd a lábad, mindjárt itt az este.

Nem említettem az apátúrnak, amit Marthától hallottam.

Minden egyebet igen.

– Romlik a pénz? – bosszankodott. – Mindenki tudja! Kevés ércet ad a hegy? Évek óta így van. Űzekednek. Na és? Hiszen ha nálam gyónnának...! – sóhajtott.

– Bocsáss meg, apátúr – sápadtam a szóra –, én úgy tudom, hogy a gyónási titok...

– Persze, persze! – legyintett ingerülten. – Egyik fülelembe, a másikon ki. De azért közben... gondolkodni lehet.

Megrettentem.

Nem mintha pap akarnék lenni... Bár nem volna ellenemre, ha felszentelnének. Andreas testvér lehetne a nevem, beírnának a kolostor nagykönyvébe, egész porcióra. Külön cellám lenne, új csuhám, lábbelim, saját pléhtányérom... Tőlem kérnének tanácsot az alsóvárosbeliek, s néha meggyónnák nekem a bűneiket... Sokfelé hallottam, hogy a plébánia papjai pletykások, haszonlesők, kedvelik a pompát, a semmittevést, s ezer módon visszaélnék a hívek bizalmával. Igaz, hogy a szerzetesek meg részegesek, de legalább őszintén hiszik az Istent, és szerényen, dologgal élnek. S most az apátúr, akit Krisztus után fiaként szeretek, azt mondja... *gondolkodni lehet*. Szerelmes Istenem!

– Nézz rám! – parancsolta. – Mi jár a fejedben?

– Semmi! – mekegtem.

– Úgy látom, eljött az ideje, hogy egynémely dologban felvilágosítsalak. Évek óta figyellek. Tudatlan tuskóként kerültél ide. Megtanultál olvasni, írni, ellested a latint, érted a németet, a szlávot... Randa vagy, de fog a fejed. Hasonlítasz hozzá: semmit nem felejtész. Pedig a felejtés tudománya nagy adomány. Aki nem felejt, bolond lesz. Persze, tudni kell, mit felejtessen el, s mit őrizzen meg elméjében és szívében az ember. A mi dolgunk, itt a kolostorban, őrizni és hirdetni a hi-

tet. Ehhez erősnek kell lennünk. Mi módon, mindegy. – Éles szemmel figyelt. Pislogni se mertem. – Nem lehet mindenki büntelen – mondta. – Krisztus magára vállalta minden vétkünket. – Hideg és mozdulatlan volt a szeme, mint a kövek a bányató mellett. – Ha egész életünkkel követni akarjuk, időnként nekünk is bűnbe kell esnünk, mások helyett. Érted?

– Igen. Nem.

– Jól van, felejtsd el! – legyintett. – Túlbecsültelek.

Sokat gondolkoztam később ezen a beszélgetésen. Azt mondta, hasonlítok hozzá. Hacsak félig igaz, akkor is hatalmas tisztesség. Mindent el kell kövessek, hogy méltó legyek e hasonlatosságra. Isten segítségével minden sikerülhet. De ki vagyok én, hogy mások bűnét magamra vegyem? Vagy – ami még ennél is szörnyűbb teher lehet, pedig az apátúr, ha jól értettem, ilyesmire célzott – hogy szándékosan bűnt kövessek el, mások helyett? Hogy értsem ezt? Lopkodjak a zsebmetszők helyett? Kurválokodjak, mint a szajhák a lupanarban? Sose tennék ilyet. Soha életemben nem ártottam a légynek se. Nem igaz. Kölyökkoromban ezernyi bogárnak vettem vérét, szárnyukat, lábukat téptem, megnyitottam a potrohukat, kettészeltem a fejüket, hogy a lelküket megleljem. De hát a bogárnak nincsen lelke.

Martha azt mondta: spion vagyok. Nem mondta, kérdezte. De hát a kérdés is állít valamit, ha nem is egyenesen. Áruló volnék, mint Júdás? Nem Krisztust árulom el, nem is a hitet. Nem a kolostort és nem az apáturat. Csakugyan árulás volna híreket szerezni azzal, hogy az ember fülel? Nem fogok ezen töprengeni, mert nem alszom jól, s ha nem alszom ki magam, másnap gyenge leszek. Márpedig nekem erősnek kellennem, ahogy az apátúr mondta. Erősebbnek, mint az egészségeseeknek, szépeknek, épeknek.

*

Vaklárma volt, hogy a király beteg. Elültek az erről szóló hírek. A nagy építkezés – erről még nem is szóltam – a végéhez közeledett. Új, emeletes ház épült fel a Ringen, odaköltözik a városi tanács és a bányafelügyelő. Szép lett az épület, ablakai üvegezettek. Az ülésterem belső berendezésének javát a régi házból mentették át a mesterek, s azt pótolták ki újabb padokkal, s a mennyezetig érő, hatalmas, faragott faliszekrényekkel. A takácsok céhe fejének nagy szövőszékén elkészült az órás faliszőnyeg, amelyen idestova két éve dolgoztak. Azt mondják, királyi vadászatot ábrázol a kárpit, Mátyás király öli rajta, középütt, a vadkant. Körötte udvari vitézek, dárdákkal, karddal, mind lovon ülnek, hátasaik hasa alatt kopók nyargalnak. Beatrix királyné is látható a képen, udvarhölgyei közt, kissé távolabb. Azt mondják, többször járt nálunk, látogatóban, én nem emlékszem erre, igencsak kiskölyök lehettem. Pozsonyban gyakran időzik a királyi pár, azt tudom. Bécs felé menet mindig ott szállnak meg. Beatrixnak gyakran küld ajándékot a város. Meseszép ruhákat, hímzett, gyönggyel varrott kendőt, ezüst topánkákat. A kolostor könyvet küldött neki. A szent Domonkos cselekedeteit elbeszélő

művet Johannes testvér másolta, s kötötte bőrbe. A könyv néhány oldala az én kezem nyomát is őrzi. Sokak szerint Beatrix fejére száll majd Mátyás koronája.

Pregitzer úr mást mond. Nagy szerencsém volt ezzel. Kint ödögtem a templomkertben, néztem, ahogy a céhlegények kavicsot dobálnak a százéves hárs tövébe. Pénzben játszottak, minden kavics fél rézpénznek számít. Aki közelebb tudja hajítani kövét a hárs tövéhez, megkapja a többit. Újabban minden mise előtt ezzel szórakoznak. A templom már majdnem megtelt, harmadszor kongatott a harang. Sietve érkeztek a későn jövő népek. Futtában köszöntötték egymást, s a templomlépcsőn kéregető koldusokkal mit sem törődve besiettek a templomba. A Pregitzer család is késve érkezett. Dorka az anyja mellett lépdelt, mögöttük, kissé lemaradva Pregitzer úr közeledett egy idegennel. Meg-megtorpanva vitáztak. Dorka anyja hátra fordult:

– Elkésünk, Lóri!

Elnevettem magam. Mulatságos volt, hogy az asszony Lórinak becézi azt a robusztus embert.

– Menjetelek előre! – intett nekik Pregitzer. – Ti is kotorjatok innen! – mordult a kavicsal játszó céhlegényekre. Azok felkapdosták a köveiket, s tisztelettudóan hajbókolva behátráltak a templomba. Mentem volna én is, hogy Dorka közelebe férkőzhessenek, s legalább az illatát beszívjam, ha már szót váltani nem merek vele, de a gúnyám beakadt egy ágba, s az ág nem eresztett.

– Minden tisztelem az övé, de voksom a fattyúé lesz! – mormogta fojtottan Pregitzer.

– Jól meggondoltad? – kérdezte az idegen.

Megszabadítottam magam az ág fogságából, de nem léptem ki a fa mögül.

– A király újból kinyilvánította, hogy akarata szerint Corvin János legyen az utódja! – mondotta Pregitzer. – Én őt pártolom, ha kell, az egész város ellenében. Húszezer arany-forinttal fogom támogatni. Cserébe azt várom, hogy mint Thurzót Mátyás király, János úr engem báróvá tegyen.

– Ez az utolsó szavad? – kérdezte az idegen.

– Igen. Megviheted.

Azzal elváltak. Az idegen lesietett a dombról, Pregitzer úr beviharzott a templomba. Én nem mentem be, futottam haza az ellesett hírral.

– Ügyes vagy, Nyulacska! – nyugtázta szavam az apátúr. – Felettébb érdekes! – tűnődött. – Húszezer arany hatalmas összeg. Alkalmasint Pregitzer Lóránt úr teljes vagyona lehet. Ha elveszíti, semmiye nem marad.

Beleborzongtam. Hiszen ha addig nem adják férjhez, Pregitzer Dorottyá földönfutó lehet! Mintha a gondolataimban olvasott volna, az apátúr ismét megszólalt:

– Nem eszik olyan forrón a kását, mint ahogyan főzik. Pregitzer okos, higgadt ember. Bizonyára több vasat tart a tűzben. Ugyanezt megüzenhette Miksa császárnak is meg a királynénak. Az ígéret szép szó, kérdés, hogy megtartják-e.

Tátottam a számat. Sose hittem volna, hogy a selmeciek csak úgy üzengetnek királynak, császárnak.

– Erről végképp hallgass! – intett az apátúr.

– Néma leszek – ígértem.

Jókedvem volt aznap. Madarat lehetett volna fogatni velem.

– Minek örülsz, Nyuszi? – ugrattak a novíciusok. – A farkad kivirágzott?

Nem jártak az igazságtól messze. Elgondoltam, mit tennék, ha Dorka minde-
nét elveszítené, s leggazdagabból a város legszegényebb lányává válna. Itt hagy-
nám a kolostort – Isten bocsássa meg! –, s bekéredzkednék Dorkával Martha
Lindenfeld házába. Ott élnénk hármásban, azután kettesben, míg a gyermekeink
meg nem születnek. Ki tudja, lehet, hogy az Úristen valóban efféle tervet forgat
a fejében velem kapcsolatban. Bár ahhoz, hogy füvekkel házaljak, kenetet koty-
vasszak, bájitalt főzzek, nem kellett volna megtanuljak írni, számolni, márpedig
e témérdek tudásra sose tehettem volna szert az Úr segedelme nélkül. A mezőt
járva nem lenne szükségem a nyelvek ismeretére, mint ahogyan a katekizmusban
való jártasságom is egész felesleges volna. Titok. Isten minden gondolata rejtve
van előlünk. Nem véletlenül tanítja az Írás: ne gondoskodj a holnap dolgai felől,
gondnak elég a mai nap. Mi mégis szüntelen a jövőt fürkésszük: mi lesz, hogyan
lesz?

Kicsámpáztam a nagyrétre, hanyatt dobtam magamat a zöldben. Karomat ki-
tártam, mintha oda lennék szegezve a mező közepére. Lehunytam a szemem, s
erősen füleltem, szólít-e az Isten. A távolban rigók füttyögtek, cinke hangja zen-
gett. Az Orleansi Szűz is mezőn hallotta meg a harangokat, melyekkel az Úristen
elszólította, hogy Franciahon első katonája legyen. Méhek keringtek fölöttem,
döngicsélve. Szűz Máriának angyal jelentette, milyen sorsra választotta ki az Is-
ten. Tudom, hogy én nem vagyok olyan fontos személyiség, hogy az Úr egy sze-
ráfját küldje el értem, Szent Péter se fog odafent külön harangozni nekem, de ha
a fülemben most egy tücsök belebújna, s belesúgná: – Igen! –, örömeben talán
megállna a szívem. Még szerencse, hogy nem várhatok ilyen egyértelmű, határo-
zott jelet. De mi volna akkor, gondoltam, ha csukott szemmel hasra hengered-
nék, orromat befűrném a földbe, s ha szememet felnyitva, mondjuk egy bodobá-
csot pillantanék meg...? Nem, az nem volna jel. Bodobács sok van. Hanem ha egy
ritka fajta, mondjuk egy skarlátbogár vagy egy kerekvállú állas, esetleg egy négy-
púpú karmos bukkanna a szemem elé...! Behunyt szemmel nekikészültem, hogy
hasra hengeredjek, amikor leheletkönnyű érintést éreztem az orromon. Résre
nyitottam a szemem. Egy pillangó pihent az arcom szépnek csöppet nem mond-
ható nyúlványán, szárnyát szárítgatva. Orrával az én orrom töve felé fordulva pi-
hent. Kancsalítva láttam feltekert szopókáját, amellyel a virágok kelyhébe mélyen
benyúlva gyűjti a nektárt. Majd minden lepkének ilyen a nyelve. Pödörnyelvnek
mondják. Vajon mifajta pillangó lehet? Visszafojtottam a lélegzetemet, meg ne
zavarjam vele. Végre oldalt fordult. Elülső pár szárnya sötétkék, feketén rajzolt, a

hátsó okkersárga... Uram Jézus! Csak nem?! Tora felső részén, egész a fejénél ott virított a sárga koponya. Felüvöltöttem. Kiáltásom szele lesöpörte az orromról, de magához tért, mielőtt a fűbe zuhant volna. Hatalmas szárnyát kiterjesztve tett egy kört köröttem, végül elszállt, cikázva, le-föl hullámozva a rét virágai felett.

– Halálfejes pille! – nyögtem rémulten. – Nappal sose repül, csak alkonyatkor és este! Miért éppen őt küldted nekem? – vicsorítottam az ártatlan-kék égre. – Tudom, hogy meghalok! – kiáltottam. – De addig? Addig mi lesz velem?! – Ekkor megszólalt a harang. Ütötte, hunyorgva ültem. Nem csak az én fülemben zengett. A kolostor kis harangja hívott vecsernyére.

*

Rossz éjszakám volt, többször felriadtam. Próbáltam az álmatag felidézni, nem sikerült. Ha rémálom riasztott volna, arra emlékeznék. Vizelnem se kellett. Az állataim szuszogva, nyugodtan aludtak. Hallgatott odakint a kolostor, csak a tücskök cripeltek. Mi ébreszthetett fel? Talán egy gondolat, amely még nem ért az eszembe, de már forog a fejemben? Az tesz nyugtalanná? Imádkozni kezdtem. Az ima nem csak abban segít, hogy közelebb kerüljön lelkünk az Istenhez, de abban is, hogy közelebb jussunk a saját szívünkhöz. Mint majdnem mindent, ezt is az apátúrtól tanultam.

– Először is hunyd be a szemed! – oktatott. – Így elzárod elmédet a világ látványától, nem zavar a fény és árnyék, se formák, se színek. Szorítsd össze az ujjaidat, hogy fájjon. Azután lazítsd el. Szorítsd, lazítsd, csak az ujjaidra figyelj, míg végül úgy érzed, csak kezed van, nincs tested. Ha idáig eljutsz, már nem hallasz zajokat, bármi legyen is körülöd. Térdelsz vakon, siketen, csak a bensődre figyelve. Már az ujjadat se érzed. Lélegezz lassan, mélyeket. Szólítsd magadban az Istent. Mondogasd a nevét némán, Istenem, Istenem, Istenem... mondd el százszor és ezerszer, mondd addig, amíg a szó elveszíti a jelentését, és akkor, ha szerencsés vagy, megszólal benned. Saját hangodon fog beszélni hozzád, s olyasmit mond, amit nem akarsz hallani.

– Akkor miért tenném ezt? – kérdeztem.

– Azért, hogy megtudd, mi van a szívedben.

Szorongattam az ujjaimat, mélyen lélegeztem.

– Istenem, Istenem... Tenemis... Tenemis... Te nem is...

És akkor megszólalt.

– Spion vagy, Nyulacska. Bajt hozol arra, akit szeretsz.

– Nem igaz! – hörögtem. – Nem mondhatod ilyet! Te nem az Isten vagy, hanem... – Veríték öntött el, egész testemben reszkettem. – Nem ártok senkinek! Főleg annak nem, akit szeretek! Se az apátúrnak, se pedig... – Pregitzer Dorottya halvány leányképe jelent meg előttem, de olyan valóságosan és élettelenen, mintha valóban ott állt volna, az istálló padlatán, karnyújtásra tőlem. Azt a gyöngyfehér ruháját viselte, amelyben legutóbb a templomba érkezett. Csatos topánka volt a lábán, haja koszorúba fonva, homlokán smaragd fejék gyöngye. Szeme sötét

tét volt, pillantása komoly. Sose nézett így rám. – Hogyan árthatnék én neked? – suttogtam. – Hiszen tudod, hogy szeretlek! – Ajkát megvetően lebiggyesztette.

– Spion – mondta, és eltűnt a sötétben.

Noha nem akartam, mindent megértettem. Ha bárki megtudja, hogy Dorka apjaura a fattyúfinak üzen... Hogy húszezer arannyal őt támogatja... S ha mégis másként fordul a dolgok menete... Ha Ulászló Kázmér lesz Mátyás utódja, vagy Miksa császár, vagy Beatrix királynét koronázzák felkent uralkodónak... Felsőárvadás... A Pregitzer család mindent elveszíthet. Dorottya a lupanarba kerül, bárki cafkájának.

– Uramisten! – motyogom. – Mit tettem?

Azután:

– Mit tegyek?

Lüktetett a szemem, mintha a sötétség égetne. A tücskök üvöltve zengtek a fülemben. Szentantalka megmozdult álmában, patadobbanása földmorajnak tetszett, mintha megrendült volna odakint a hegy. Minden tagom sajgott és lüktetett. Viszkettem. Hányynom kellett. Lecsúsztam a létrán, kivergődtem az udvarra. Térdre zuhantam a harmattal vert fűben. Öklendeztem. Elöntött az epe. Szám keserű volt, szaglottam.

– Istenem! Mit tettem?

Hátra botorkáltam az istálló mögé, megmostam az arcom a nagy fadézsában gyűjtött esővízben. Nemigen segített. Ziháltam, reszkettem, csorogtam. Megtöröltem magam a csuhám aljában. A csillagok túhegye elérte az arcom. Véresre vakartam a nyúlshájamat.

– Mit tegyek? Mit tegyek?

Soha életemben nem éreztem ilyen nyomorultnak magam. Hát ezért volt minden? Ezért vártam annyi éven át, hogy az Úr jelet küldjön nekem? Hogy megtudjam végre, mi a nagy feladat, amelyre kiszemelt? A latrinába fojtom magam. Odavaló vagyok. Ezt érdemlem. Tovább botorkáltam a sápadt csillagfényben. Felrángattam a pócegödröt takaró vastag deszkákat. A szarverem elég mély ahhoz, hogy örökre elnyeljen. Magam ástam, tudom. Álltam a peremén, a bűz még jobban szédített. Imbolyogtam. Egyetlen lépés, és vége. Nincs más választásom. Muszáj megtennem. Anyámra gondoltam, ahogy ott feküdt a viskónk előtt, a saját mocskában, a csillagok alatt, amelyek épp oly közönyösen bámulták, mint most, engem. Tizenkét éves vagy – ezt mondta, mielőtt örökre elment. Ha igaz, amit az Írás üzen, akkor hamarosan találkozom vele, állunk majd egymással szemben, szarosan, véresen, ő ártatlanul, én meg... Szégyelltem, és sajnáltam magam. Azután az villant eszembe, hogy sosem találkozom vele. Ő odafent van, én pokolra kerülök.

Sötéten bűzölgött a fekália. Egy perc, és tele lesz vele a szám, a szemem, orrom, fülem... Szarba fulladok. Megérdemlem.

Esküszöm az élő Istenre, hogy lépni akartam, amikor a szuka a bokámba harapott. Észre se vettem, hogy mindkét kutyám a nyomomba szegődött, amikor az udvarra vergődtem. Sose bántottak. Most az egyik mégis belém mart, a másik üvöltött, ahogy a csikaszok telente, fent, a Kancsal hegyen. Védekezően hátra ugrottam, nem tehetek róla, hogy nem előre vetődtem. Lám, milyen az ember? Az imént még meg akartam halni, most meg úgy futok előlük, mint a nyúl, mintha nem is lennék sánta, végig az udvaron, a kutyák utánam, be a kerengőbe, feltépek a súlyos tölgysfaajtót, mögé ugrom, magamra rántom, döndülve zárul be. Meztélláb vagyok, lépteim mégis visszhangot vetnek a kolostor irdatlan csendjébe. Mozdulatlanra dermedek. A kutyák elnémulnak. A cellák felől a testvérek horkolása hallik, egyik se ébredt fel. A lábam magától indul meg, vissz a hideg kőlépcsőn, fel, az emeletre. Kezem lenyomja a súlyos kilincset, hangtalanul nyílik az apátúr ajtaja, pántjait és zárát én magam kentem meg. A padló felsóhajt alattam, ahogyan rálépek.

– Ki vagy?

Nem felelek.

– Mi történt?

Némán közeledem az ágyához.

– Mit akarsz?

Már ott állok fölötte. Elég a párnáját vagy a takaróját az arcára nyomnom. De nem ezt teszi a testem. Térdre zuhan velem.

– Könyörülj rajtam!

Nem érkezik válasz.

Szemem lehunyom, imára kulcsolom a kezem. Szorít, elernyeszt.

– Istenem, Istenem ... tenemis, tenemis...

Iszonyú csapás éri a fejemet. A rózsafa bot, amelyet az apátúr újabban az ágya fejénél tart, újra és újra lesújt rám.

– Mit képzelsz magadról, Isten bárdolatlan fattya? Hogy merészelsz? Hát ki vagy te? Mi? Halljam! Hol a helyed?

Összekuporodva nyüszítetek a padlón.

– A szarból vakarlak ki, és te idehozod nekem?! Te pondró, te görcs, te senkiházi mocsok, te torzszülött, nyomorék, utolsó gané, te...

Végre elfárad, kifogy a szitkokból, s az ütlegekből.

– Takarodj! – zihálja.

Nem tudok moccanni. A véremben fekszem.

Kutyáim odakint újra felugatnak.

Nyílik az ajtó, gyertya lángja lobban.

– Uramjézus! Apáturam! Jól vagy?

Pelbárt hangját ismerem fel.

– Mi történt veletek? – kérdi rettenve.

– Semmi – feleli az apátúr rekedten. – Vidd ezt a mocskot. Takarítsd el innen. Nem maradhat nyoma. Megértetted?

Pelbárt elfújja a gyertyát, lehajol értem, hatalmas karjába emel. Mint repülő álmaiban, suhanok a légben.

– Istenem, Istenem... Tenemis, tenemis...

– Hallgass, szarházi! – Pelbárt fújtatva vonszol át a néma udvaron. A latrinához cipel. Meghalok, gondolom. De nem a trágyába hajít, ledob a földre. Tesz-vesz, motoz a sötétben. Vízet loccsant rám. Újra és újra, számtalan vederrel. – Hogy dögnél meg... – morogja, de mintha nem volna a hangjában harag. Megint felemel, megint repülhetek. Kitárt karral siklok a föld felett.

– Itt vagyok, testvérek! Irgalmazzatok nekem.

